

Хәнты ясәң,

Основана
1 ноября 1957 года

11.04.2024
№7 (3643)

Ёмвошн вән лухәң кәсупсы вәс

10 >>

Вән көр тылдящ 6-7-мит хәтләнән Ёмвошн вән лухәң кәсупсы ләштәтсы. П. Молданов вәрум хур

Муй вўрн увас
мирева мосты вәрәт
ләвәлман тайты

>> 5

Вурна
имиева нух
аматсүв

>> 7

Няврәмәт
хурат хәншты
вәнләтәл

>> 11

Вән көр тыләш 1-митхәтл вүш эвәлт Россия мүвевн айләт пухат армияя служитты мәнты вәр ол-ңитсы. Кашәң айләт пуха срочной щирн служитты мәнты мосл, тәп итәх хүяттәт гражданской службы щирн служитты шир тайләт.

Айләт пухат армияя мәнты вохлыйт

Гражданской щирн служитты шир тайләт: щи хәйт, хүйтата рәт мирел йис вәлупсы щирн армияя мәнты па пушкан ёша вүты ўн рәхл; вәнт кәртәтн вәлты шуши хүяттәт. Щи айләт пухата армияя мәнты юкана государственной рәпитеттә тәхийн кät ол мәр рәпитеттә мосл.

Мосл лупты, щи елпийн пухата вохты непек хәншты мосл, тәм сүсн мәнты хәята вән көр тыләш 1-митхәтл вәнты щимәш непек военкомат хотн хәншты моса. 2025-мит ол товийн армияя мәнты пухата тәм ол ай тәхет потты тыләш 1-митхәтл вәнты вохты непек хәншты мосл.

Щи непек пила рәпитеттә тәхи эвәлтхарактеристика па автобиография китты мосл.

Хән военкомат хотн щи непекәт комиссия ёхн вантты питлыйт, айләт пухат иши щив вохлыйт. Йыв вантты питләт, ләлн хәнты муй вухаль хүят шуши ёх реестр непека хәншаньщман ат вәсәт.

Путэр хәншас: **Надежда Рагимова**

Югра мүвн щурас ёха нётты оләңдән

Мүн Россия па Югра мүвевн «Малое и среднее предпринимательство» нацпроект рәпитл. 2023-мит олн щи вәра округев хуши 7 млрд арат шойт вүх єсалы. Щи оләңдән айкеләт айләттә ёха Ёмвошн РИЦ «Югра» тәхийн округев кәща ләнкәр хә, экономической развития департамент кәща хүят Сергей Афанасьев путәртәс.

Лүв ясәңдал щирн 2021 - 2023 - мит оләт мәр округевн предприниматель ёх хәлум щураса ара йис. Сыры щит 59 щурас хүят вәс, ин тәм па 62 щурас 184 хүята йис. Югра мүвн лыв яма нётлыйт. Юхи хәшүм оләтн лыв саттэла вәр тайты ёх, щит 83% ара йис.

Тәмхәтл тата 76 щурас арат щимәш ёх вәл. Иса луваттәлн ки вүты, Югра мүвн средний па малый предпринимательства щирн округевн 245 щурас хүят рәпитл, щит щурас ёх па щи тәхетн рәпитеттә хүяттәт. 2021-мит ол мәр округ бюджета щимәш тәхет эвәлт 20,4 млрд шойт вүх юхтәс, 2023-мит олн - 25,5 млрд шойт вүх.

С. Афанасьев иньшәссы, муйсәр нётупсәт щурас ёх пәта округевн вәлдәт?

Юхлы лүв лупәс, хуты округевн предпринимателят пәта арсыр нётупсы вәл. Итәх хүяттәт велди рәпитеттә вүяントләт, итәх ёх хүвн рәпитеттәт па рәпата тәхилдал вәна йисәт, ар мир щата рәпитл. Па кашәң щимәштәхи пәта лүв юкан нётупсы вәл. Па ишиты вантлы, муй кашәң щимәш тәхийн вәрлә, округев пәта щит мосты вәр муй ўнта.

Ар нётупсы айләт ёх пәта дәштәт, хүйтат велди мулты мосты ут

▲ С.А. Афанасьев

вәрты вүяントләт, щит IT-технологияйт, креативной индустрия щирн вәр тайләт ки.

Округевн «Мой бизнес» фонд тәхи вәл, хута лыв саттэла тайты вәр хүяттәт нётлыйт. Щалта «Югорская региональная гарантийная организация» хәт миллиард шойт зaim вүх ёша павәтты нёттәс. «Югорская микрокредитная компания» велди рәпатаел олнигиты щурас ёха нётл, вет миллион шойт вәнты кредит па зaim вүх мәтүү вәритл. Ол мәр щи тәхи эвәлт 800 пүш, щит и миллиард сот миллион шойт вүх лыв саттэла вәр тәтүү ёх ёша павәтсәт.

Промышленной вәртәт ләштәттә тәхета «Фонд развития Югры» тәхи нётл, щит ол мәр 760 млн шойт зaim вүх 15 арат компания тәхета мәсәт. Мосл лупты, хуты щи нётупсы зaim вүх

лыв ол мәр 1,3% щирн мәлдәт.

Елды кәща хә иньшәссы, муй щирн хәннәхә лыв саттэла вәр тәтүү тәхи пүншты ләнхал ки, щи нётупсы вүх ёша павәтты вәритл? С. Афанасьев лупәс, хуты округевн немасыя предпринимателят пәта сайт вәл, щит БизнесЮгры.рф. Щалта иса щурас ёх пәта мосты вәртәт оләңдән хәншман вәл. щив ар хәннәхә лунтыйл. Россия мүвев луваттыйн тәм сайт вет оләң тәхи күтн вәл.

Тәмхәтл бизнес тәтүү хүяттәт нумсәнәт, апранаңт, тәм йилуп йис щирн рәпитеттәт, лыв худыева интернет тайләт. Щи пәта нётупсы вәрты тәхет иши юхи ўн хәшләт, йилуп йис щирн сыр-сыр нётупсәт дәштәт.

Путэр хәншас: **Надежда Вах**

Ай көр тылдыш 28-мит хэтэлн Ёмвошн округев Дума хотн Тюменской область, Югра па Ямал мүвнэн арсыр йилуп поступсэт вэрты депутат ёхлув 35-мит мирхот вэс. Щи вэйтантупсы видеоконференция щирн вэрсы па щата Югра Дума хот кэща Борис Хохряков, депутатата вэлты хэйнэн Еремей Айпин па Александр Сальников рэпитсэт. Тэм мирхот мэнум пурайн Тюменской область па Ямал мүвнэн депутатат ищты арсыр мосты айкелдт вэрсэт.

Дума хотн 35-мит мирхот вэс

Сырыя ияха ёктэшум хайнхехутат елпийн Ямал мүв законат лэштэты тэхи кэща хэ Сергея Ямкин путартас, хуты тэндлуп тылдыш юхи хайшум хэтэлн Россия хон пелэк Президент В.В. Путин Федеральной собрания тэхия арсыр айкелдт вэрсэт. Щи пурайн лув ямсыева лупац, муй щирн мүн вэлты-холты щирлув тэмийн мэндтэй, хуты нүшэй вэлты хуягтлув иса государства эвэлт нётлыйт, экономика вэрлув па тэса лэштэлтэйт.

Щимаш вэр пэта Ямал мүв Дума хот депутатат щимаш поступсы елды вэсэт, дэлн Россия хон пелэк Президент мүнчева китум яснат щирн яма па түнширина мүн вэлупсы щирлув тэмхэйтл вэштэй эвэлт па йиллэти.

Кимит ясн тэм мирхотн Тюменской область мүв Дума хот кэщая Фуата Сайфитдиновская мэсэ. Щи хэ лупац, хуты тэп тэм ванэн Россияев хуша теракт вэрсы:

» Щимаш вэр пелы ён вантман, мүн, государства депутат хэйт, ишипа түнширина па тэса тэм рэпаратайлув кашэн хэтл лэштэлтэй.

«Послания...» яснат хуша Президент хэев ёнтэ тэп ёл щиты арталаслэ, муй щирн Россия хон пелкевн хайнхехутат вэлтыя питлэйт, лув лупац, хуты мүн мүвэв арсыр мирэт ямсыева елды вэлупсэл па экономика вэрлэл тэмхэйтл вэрлэйт. Вантэ,

Югра мүв Дума депутатат А.И. Сальников, Б.С. Хохряков па Е.Д. Айпин

кашэн мүв хуша Россия Президент хэев китум айкелдт тэмхэйтл вэлупсы щирэта түнширина лэштэты питсийт. Ай көр тылдышн мэнум мирхэтэлн Тюменской область Дума депутатат ищты Президент «Послания...» щирн арсыр вэр ияха ёкэйтсэт, мэта утэт елды вэлты-холты күтн ямсыева лэштэтыя вүтшэлдтэй.

Щата хайншсэт, хуты СВО хуша мэнум хайнхехутата па хоттэл ёхлаца тэмийн аршак сыр-сыр мосты нётупсы вэрты. Щэлтэлдэй хэр эвэлт юхи юхаты ёхлуве ищты арсыр социальной муй елды вэнлтэйлтия па рэпата мущатты вэртэн па нётты мосл. Щи вэртэ тумпийн Дума хот депутатат СВО питум хэтлэйт вүш эвэлт дэлж хэрн вэлты хуягтэт хоттэл ёхлаца кашэн пүш ар нётупсэт вэрлэйт. Пура-пурайн щи далясты тэхета талта арсыр лэтуута, лэмэйтсухт па пуртэнэт китлэйт. Ин Тюменской область мүвэв луватн араттэлн 30-кэм мултас йилуп поступсы вэрсы,

мэта утэт унтасн дэлж хэрн вэлты хайнхехэт па лув хоттэл ёхлал иса кашэн пүш ямсыева нётлэйт. Тэмхэйтл Тюменской область Дума хот волонтёрской центр тэхи пүншсы па щиты нёмэтыс «Соткем миллион шойт арат вух СВО хуша нух питты пэта!» Щив иши Думайн рэпитеттия хайнхехутат лув холумтум вухлал мэлдэйт. Тэта мосванин щата Россия мүв Президент администрация тэхи мет олён кэща дэлжкар хэ Сергей Кириенко вэс па лув ямсыева уша вэрсэт, хуты Тюмень мүв хайнхехэт СВО тэхия мэнум хуягтэт, лув хоттэл ёхлаца шенк сэмэнца юхи хайшум ол пурайн иса нётлэйт. Вантэ, лув «Центрвойн» вэнлтэты тэхи айлдт ёхлув пэта пүнштия щив янхас. Щи арсыр вэр тумпийн Тюмень вошн вэлты пухт па эвет ай пурасэл вүштэй эвэлт лув рэтмүвиел сэмэнца па мосман тэйттия вэнлтэлэйт.

Щиты Тюменской область Дума кэща хэ Фуат Сайфитдинов тэм 35-

мит арсыр поступсэт вүты мирхотн депутат ёхлал елпийн сыр-сыр айкелдт тэса лупац.

Хэлмит ясн мирхотн Югра мүвэв Дума хот кэща хэя Бориса Хохрякова мэсэ. Лув ияха ёктэшум хайнхехэт елпийн путартас, хуты Президент кашэн ол мэр щимаш «Послания...» айкелдт Россия хон пелэк мирата лэштэл. Мэт вулан вэр, хуты мүн хон пелкев елды ищты щи ямсыева вэлты па рэпитеттия питл. Тэмхэйтл Югра мүвн ар нявлэмэн хоттэл ёхлув шенк сэмэнца тайлыйт, кашэн пүш иса нётлэйт. Щэлтэл йилуп законат вэрлыйт, лэлн хайнхехутат вэлты-холты щирэлтэй, культура, кэстэ па мэшэт ямалты вэртэ түнширина ат мэнсэт. Россия законат тумпийн СВО хуша Югра мүв эвэлт вэлты хуягтэт па лув хоттэл ёхлал ищты тэта вьюм 24 поступсы унтасн тэмийн иса ар щирн нётлэйт.

Мэт юхи хайшум күтн Югра Дума хот депутат-нэн Александр Сальников па Еремей Айпин сыр-сыр айкелнэн вэрсэнэн. Лув путартсанэн, хуты Тюменской области, Югра па Ямал мүвнэн хуша тэм олдтийн арсыр мүв-автэл дэвэлтэй тэхет нёмасыя вэрсийт. Щи унтасн мүн увас мүвлүв мэт тащана па хураманя елды йиты питсэт.

Путар хайншас:
Владимир Енов

Щиты няврәмәт рәт ясäңа па литературая вәнләтәты ёх вән мирхотн ар пүш лупсät. Щит ай көр тылäщ 28-мит хәтлән Ас-угорской научной институт хуша вәс.

Няврәм пила юлн рәт щирн путäртты мосл...

▲ Мирхота ёкмум ёх. Л. Гурьевна вәрум хур

Тäm пүш вән мирхот «Ёмвош округевн тэм йисн йилуп щирн рәт ясäңа па литературая вәнләтәты вәр» нәм тайс. Мирхот кäтсыр щирн ләштәман вәс: очной па онлайн щирн. Ияха лүнättы ки, соткем хуят щи мирхот вантсät, щит эвәлт 50 хуят онлайн щирн. Щит Югра, Ямал, Марий Эл Республика, Санкт-Петербург вош, Ленинградской области эвәлт хәннехуятт.

Мет сырлы Ёмвошн ис-кусствайта вәнләтәты кол-ледж хуша кимит курсан вәнләтйләтәй алдат эви Мария Федоркив «До-живём до понедельника» кина эвәлт «Журавлиная песня» (ясäң: Г. Полонской, ар сув: К. Молчанов) ар арийс.

Мосл лупты, Мария айтөлн «Лылән союм» тахия йңхас, щита лўв аңкел Любовь Алексеевна Федоркив ар ол няврәмәт хәнты ясäңа вәнләтл, Мария иши вәнләтйләс.

Ас-угорской научной институт кәща нә В.И. Сподина вүща вәрас:

» Тäm вән мирхот ләштәлүв, ләлн уша вәрты, муй щирн тэм йисн няврәмәт рәт ясäңа па литературая вәнләтләйт.

«Учитель года Югры - 2023» кäсupsыйн нух питум хәнты нә Лидия Ивановна Рандымова вүща вәрман лупас, тәнял кäсupsыйн нух питмал юпийн лўв еллы йилуп щирн рәпатайл ләштәттит.

Вән мирхотн арсыр хәрәт рәпитсät.

«Тäm йис рәт ясäңа па литературая вәнләтәты вәр» нәмпи пленарной сессияин округ вәнләтәты вәрәт тәты департамент хуша шуши мир вәнләтәты вәрәт тәты тахи кәща нә О.С. Рыжкова айкел тәс:

» Ин округев луваттыйн хәтл мär ай няврәмәт тайты 13 хотн 223 няврәм рәт ясäңа вәнләтйләт.

шира вәнләтәты студентати вүх нётулсы вантты питлät. Щит «4» па «5» оценкайн экзаменәт миом студент кашаң тылäщ 5 щурас шойт, тәп «5» оценкайн экзаменәт миом студент - 7 щурас шойт.

Увәс мир па хәтл ётты пеләк мүв шуши мир рәт ясäң па литература тәты хуят, ассоциация кәща нә С.Л. Чернышова ай тәс, хуты тэм йисн Интернет мухты шуши мир йис вәлупсы, рәт ясäң па литература тәты рäхл.

«Рәт ясäңа па литературая вәнләтәты ёх» ёнта пасан хуша учителят айт тәсät, муй щирн лыв әмща рәт ясäң па литература урокнән тәләт. Ваш юхан кәртән учитель хә А.Э. Конев лупас, айтөлн юнтман рәт ясäң әмща тәты рäхл. Лўв кәртән мир пила нәмасия пасан юнтат вәрас.

Пулҗават вишан монопрофильной колледж хуша рүш ясäңа па литературая вәнләтәты нә И.Г. Кожевина грант нётулсы унтас «Изъва кыы» вәр ләштәт. Ин кашаң хуят онлайн щирн сәран ясäң вәнләтәты вәритл.

Нижневартовск вишан университет хуша вәнләтйләтә сәрханә нә О.Е. Идиатуллина ай тәс, муй щирн хоттөл ёхлал пила вән Тюмень вошн вәлмалн хәнты мир йис вәлупсы тәл, юлн няврәмләл пила тәп хәнты щирн путäртл.

Юхи хäшум артән Резолюция непек хәншы. Кашаң хуят сертификат непек ёша холумтас. Еллы тэм мирхотн лүнтум пуртрап эвәлт ай киника ётл.

2020-мит ол вүш эвәлт 9 «Вүт кәртән ёшкола-сад» хуша 35 хоттөл ёх эвәлт 3-7 ол луват 50 няврәм ёшколая ләштәйләт. Тэм вәнләтәты ол вүш эвәлт Нуви сәңхум па Сәрханә районнән пушхиет хәнты ясäңа вәнләтйләт олңитсät.

24 округ ёшколайн няврәмәт рәт ясäң вәнләтләт, щит эвәлт тәп хәлум ёшколайн рәт ясäң урок иты ләштәлү. Тәк ёшколайн 1-10, Лев кәртән ёшколайн 5-9 па Полнават ёшколайн 1-4 классын рәт ясäң урокат вәлләт.

Ин округев эвәлт 24 хуят Санкт-Петербург вошн А.И. Герцен нәмпи университет хуша вәнләтйләт.

Лыпәт хойты тылäщ 1-мит хәтл вүш эвәлт Сәрханә вошан педагогической университетт «Рүш па хәнты муй вухаль ясäңа вәнләтәты хуят» бакалавр хуят ләштәттит. Яң бюджетной тахи мәсси. Щи тумпи СурГУ хуша «Институт профессионального образования коренных народов» тахи пүншлы, щита рәт ясäң тайты труд урок тәты ёх ләштәттит. Вет бюджетной тахи мәсси.

Тәнял и поступсы йил-патсүв. Ин кашаң шуши мир студент, рәт ясäң вәнләтәты пата тылäщ мär 20435 шойт нётулсы вүх ёша холумты питл.

Щи тумпи шуши мир йис вәлупсы, рәт ясäң па литература еллы тәты

Путтар хәншас:
Людмила Гурьева

www.khanty-yasang.ru

Муй вўрн увас мирава мосты вәрәт лавәлман тайты

Ёмвош Югорской государственной университетен вән көр тыләшн кимәтмит хәтлән наука щирн ёктупсы вәс. Тәм ёктупсы Югорской государственной университет хуша вәлты «Высшая школа права» па «Союз криминалистов и криминологов» ёх ләштәсät.

Ши вәрәт оләңän путәртты щира тыв арсыр тәхет эвәлт мир ёкумсät, щит Россия Минобрнаука арсыр мүвәйтн айлат ёх вәнләтәти хәннәхәйт, поступы ләштәтти щира рәпитетты ёх, сүтәт тাহийн рәпитетты мир, Югра па Российской Федерации арсыр мүвн государственной па муниципальной тәхетн кәшәя рәпитетты ёх.

Тәм ёктупсы ләштәум мирав нумәсн, сыр-сыр вәрәт оләңän путәртты юпийн щи путәрт яхә ёкатьы па вантты мосл, муйсәр вәрәт лавәрта мәнләт, муй тәхетн поступы вәрәт атма рәпиләтпа щитәхет оләңän законат вәрты ёха хәншты, муй вўрн щи вәр ләштәтти пищ вәл.

Пленарной ёктупсыйн мәт мосты вәрәт оләңän путәртсы. Тата путәр тәюм ёх – щит Ёмвош округн хәннәхәправайт вәнъельти хуят, социологической наукайт кандидат нә Н.В. Стребкова, Россия правительства тাহийн законодательства па правоведения институтн коррупция вәрәт ләрамтты хуят, юридической наукайт доктор, профессор хә Ю.В. Трунцевский, округ дума кәща дәңкәр хә, увас миран Ассамблея кәща хуят Е.Д. Айпин, Югорской университет научной работайт щирн проректор, юридической наукайт доктор В.Ф. Лапшин.

Щälta па арсыр секция

◀ Мирхота юхтум хуятт. П. Молданов вәрум хурнән

щирн мир ёкташыйлсät. Щи тәхетн законлүв мәт лавәрта мәнты вәрәт оләңän путәртсät па муй вўрн увас мирава мосты вәрәтн лавәлсман вәлты па щит яма ләштәтти нәтты.

Ёктупсы мәнум хәтлән мир «Иновационные корпусные технологии в изучении и сохранении языков коренных народов в современном мире» ёнта пәсана ёкташыйлсät. Тыв юхтыйлсät увас мирав ясäн пила рәпитетты ёх па щи хәннәхәйт, мәтә хуята увас миrlүв рәт ясäн еллы тәты пәта сәмдал хошийлдät.

Ёнта пәсан тәты кät-н – щит РАН академик, филологической наукайт доктор В.А. Плунгян па филологической наукайт доктор С.В. Онина. Лын ёха паватсäн, муй оләңän тәм ёктупсыйн путәр мәнты питл, муй вәрәт оләңän путәртты мосл.

Ёнта пәсан хуша «На-циональный корпус ман-

сийского языка» вәр оләңän путәртсы. Щи вәрәтн мүң мүвевн вухаль ёх рәпитетты олңитсät па мулты вўша щи вәрәтн щи юхатсät. Муй яма, муй атма тывл, щи оләңän щи путәр мәнäс. Вухаль ёхлүв ин рәт ясäнан путәрткорпуса ёкташт. Щи пәнт хүват хәнтэт еша вәл па шәшумлät, лыв иши «Национальный корпус хантыйского языка» вәрты питлät. Щи пәта щи вухаль ёхлүв муй вўрн рәпитетсät, щи вәрәт оләңän ясäн мәнäс. Гуманитарной наукайт высшей јшкола хуша магистранта вәнләтыйлдаты хәннәхә Н.Г. Алексеева путәртсä, лыв вәрты ясäн корпусэл муй вўша юхтас, муй вәрәт тывсät, муй вәрәт па еллы вәрты питлät. «Научный центр по сохранению, возрождению и документации языков России Института языкоznания РАН» хуша научной сотрудника рәпитеты ими Д.О. Жорник щи корпусы пила рәпитеты пищат оләңän ясäн тайс,

◀ Е.Д. Айпин путәр тәл

муй вәрәт щата лавәрта мәнләт. Ас-угорской институтн научной сотрудника рәпитеты ими С.С. Динисламова «Лингвистический корпус «Яндекс. Переводчик»: проблемы перевода на мансийский язык» йилуп вәр оләңän путәртсä. Мирхота юхтум ёх Е.Н. Ермакова путәр вәра әмшә хәләнцät. Лүв хотән ёхлал пила Сәрханл район хуша вәнт кәртән вәл. Тәм ол ванашак вәлты вәнт кәртән ёхлал хуша яңхас па иса тәхетн хәнты ясäн оләңän инышшас, муй кәмн лыв хәнты ясäнан путәртлät, муй кәмн щи ясäн няврәмата хәшл.

Ёнта пәсан акмум ёх поступы щирн непек вәрсät, щата увас мирав ясäн така тайты оләңän хәншсät. Щи вәрәт IT-технологияйт мухты ләштәтти мосл, корпусной лингвистика вәрәт еллы тәты мосл па хәнты, вухаль юрн ёх ясäт «цифровой» щира вәрты.

Путәр хәншас:
Петр Молданов

Йис вөрät вөрты няврөмäт па айлат ёх ӓктупсы

Ёмвошн ай көр тылдышн 28-29-мит хäтлүнäн ремёслайт центр хот хуша Россия луват ӓктупсы вәс. Тäта йис вөрät вөрты няврөмäт па айлат ёх ӓкумсäт. Иса ӓктупсыйн 150-кем няврөм вәс, итäхäт тäм воша юхäтсäт, итäх няврөмäт па карты щүңкäт мухты путäртсäт.

▲ Няврөмäт ӓктупсыйн рäпиттäт. П. Молданов вөрум хур

Лыв арсыр мүв сүннэтн вәлты ёх: Белгородской, Челябинской, Иркутской, Воронежской, Московской, Новосибирской, Ярославской областя, Республика Башкортостан, Республика Карелия, Петрозаводск, Орёл, Пермь, Уфа, Ярославль вошäт. Мүн Югра мүвеев эвäлт иши арсыр тäхет эвäлт няврөмäт па айлат ёх юхäтман вәсäт, арап пелäк ёх па карты щүңкäт мухты путäртсäт.

Ӓктупсыйн вәлум миров - щит художественной ӓшколайтн вәнлтыйлты ёх, ремёслайт Центр хуша па няврөмäт пäта творчества хот хуша па ар тäхета ўхтты няврөмäт. Ӓшколайн вәнлтыйлты эвет па пухäт, сыр-сыр колледжäтн вәнлтыйлты айлат ёх, няврөмäт йис вөрата вәнлтäты хуяттä иши тäта вәсäт.

Тäм ӓктупсы вөрум хäннечуяттä нумäс тäйсäт, йис ёхлүв хурамäң вөрät

тäмхäтл, вәнта тäты, йилпа єnumты айлат ёхлүва щи йис вөрät катлуптäты пäта, йис рäт мирдäl вөрät, йис рäт мирдäl нумäсäт елды тäты пäта, няврөмäт күтн па айлат ёх күтн вәлты вөрäнхуяттäуша вөрты па лывела елды нётты пäта.

Тäм ӓктупсы вөрты нумäс пунсäт па ӓктупсы дэштäсäт ёмвошн вәлты Государственной художественной музей па ремёслайт Центр хот ёх.

Мирхотн тäмäш вөрät вәсäт:

- ◆ ӓктупсы, мäта тäхийн няврөмäт путäртсäт, муй лыв наука щира уша вөрсäт, щи тäхи нёмл «Ремёсла и промыслы: прошлое и настоящее»;
- ◆ йис хурамäң вөрät вөрты тäх;
- ◆ «Музей: сокровища народного искусства» нёмпи сыр-сыр ӓктупсäт, путäрт;
- ◆ кäсты тäхет, йилпа єнтум лäмätляты сухäт

ванлтäты тäхет;

- ◆ кäсупсы, мäта тäхийн ванлтäсäти йилпа єнтты щира вөрты лäмätляты хура०т, мäта утäты йис хурамäт па хäншет вөрман вәлдäт;
- ◆ ёшн рäпитты вәнлтäты хäрät, щи тäхетн айлат ёх сыр-сыр пурмäсäт вөрсäт.

Щи киньща па арсыр вөрät вәсäт.

Акмум мир еща०т јам вўща ясäң Надежда Курасанова тäйс, лув культура вөрät тäты департамент хуша культурной политика управления кäща ими:

» Тäм ӓктупсыя юхтум ёх, мүн нынана јам вўща ясäң китлүв. Нын нёмлан ин тäм ӓктупсы непекäтн щи хäтълät, щи пäта, машире०м, нын тарум ёх, сырлы мäнты ёх. Машире०м, нын вөра ар јам вөр вөрдäты, нын вөра ар нумäс тäйлäты, нын тäмхäтл вәнта юхтум йис вөрät елды лäштäтты питäтты,

елды тäты питäтты. Нын тäмхäтл щи күш хулда айлат ёх, тәп мүн вантэвн, нын вөра ар лыги нумäс тäйлäтты.

Тäм ол вөрум мирхота юхтум ёх ар ол мäр тäмäш тäхета ўхмман вәсäт, щит пäта лыв арсыр вөрät яма вәлэл, арсыр нумäсäт тäйлät, ёшн сыр-сыр вөрät вөрты хошläт, кашäң ол мäр иса пүш ямашäк щи вөрät вөрлäт. Щäлта па елды лыв вәнлтыйлты ки мäнлäт, колледжа муй па института, тäм тäхет хуша холмум нумäсäт, тäм тäхетн пурмäсäт вөрты пищäт лывела вөра мости питäт.

Ӓктупсы кät хäтл мäр вәс. Оләң хäтлän няврөмäт па айлат ёх пäта «Ремёсла и промыслы: прошлое и настоящее» мирхот вөрлäтца. Иса тäта 19 хуят путäр тäйсäт, арсыр вөрät оләң лыв путäртсäт. Иши хäтлän ёмвошна юхтум ёх «Дом-музей им. В.А. Игошева» хуша ўхмман. Тäта щи хотн вәлты пурмäсäт лывела ванлтäсäйт, тäта рäпитты ёх пила лыв вәйтантыйлсäт, йис вөрät щира вөрум арт-объектät вантсäт.

Кимäт хäтлän мëт ар вөр вөрсäт:

- ◆ юхтум ёх лыв айти хурамäң пурмäсäл айлат вөрты пищäт ванлтäсäт;
- ◆ Галина Георгиевна Сунгатова няврөмäт «Подорожница» нёмуп акань вөрты вәнлтäсäт;
- ◆ айлат ёх єнтум лäмätляты сухäт ванлтupсы вәс, нёмл «Юный кутюрье».

Тäм ӓктупсы етшум юпийн арсыр кäсупсыйн нух питум ёх ишäк непекäтн мойлäсäйт па елды тäм пäнтäт хүват шäшты пäта јам ясäң лупсайт.

Путäр хäншäс: **Петр Айев**

▲ Нявлемат тыхъл веरлдат

▲ Вурна имиев. Н. Вах веरум хурат

никова Ваньщават кэртэн
енмэс, лүв щиты лупац:

Вурна имиева нух амэцүв

Тäm вэн кэр тылдäш лапäтмит рүтъщäты хäтлän Ёмвошн вошäн па
мойн хäннехуяят «Торум Маа» хäр тäхийн äктäшийлсät, тата Вурна
имиев ёмäнхäтл постäсы. Тови пурая йис, вурна имиев па щи увас
мүвева юхтäс, тухäлнäлн хошум па амäт мүнэва тäс.

Шуши мир хуятаат
вошäтн па кэртäтн
Вурна имиев пäта епläн
лëтутäн пäсанäт веरлдат,
соламäт кавäртлдат, кütäлн
мойнä яñхлдат, арилдат па
яклдат.

«Торум Маа» тäхийн
тäm пүш шенк ар мир вäс,
вэндат па айлат ёх, ай
пушхат юхтäсät. Лыв пä-
тэла тата сыр-сыр эмäш
веरäт лëшäтсыйт, лыв сух
эвэлт вурнайт веरсäт, хурат
хäншäт, юнтäт, ёрашсäт.
«Хäтл» нэмпи Ас-угорской

театр ёх эмäш аräн-юнтäн
хäр ванлтäсät. Мосл лупты,
хуты лыв кашäн товийн
йилуп ширн Вурна имиев
олäнэн ушхүль юнтäн хäр
ванлтäлдат. Щи пäта лы-
веда вэн пäмашипа ясäн
луплдүв.

Музей кäща ими Люд-
мила Алфёрова тäm ху-
рамäн па мосты ёмäнхäтл,
олäнэн ям ясäт лупац:

» Мүн тäm Вурна имиев
ёмäнхäтл тата «Торум
Маа» тäхевн 30 ол по-

тäлдүв. Щит шенк ям, хуты
увас мир йис веरäт, йис
ёмäнхäтлдат вэллдат па
мүн щи олäнэн пүтäртты
па щитдат ванлтäты шир
тäйлдүв.

Тäm юнтты хäра юх-
тум хäнты ненäт иши нä-
мäлмäсät, хутыса ай пурайн
äнкилд па рэт ёхлд, пилд
тäm ёмäнхäтл постäсät. Касум мүв эвэлт вэлтвы
вэндат ими Валентина
Шевцова нэмäлмäс:

» Катра ма ая вэлтэмн
äнкем имултыйн щи лупац:
«Лапäтмит хäтлän Вурна
хäтл питл, ёмäнхäтлän мүн
порылдлдүв». Лүв алдая
нух кил па нянь шум муй
рүвэлт па щäта вурты
воньщумутäн нянь, нюхен
нянь, хүлден нянь веरл.
Щäлта пäсана омсälлыйт,
поры лэшäтлдүв. Лүв лупац:
«Тämхäтл ёмäнхäтл, Вурна
хäтл. Вурна хäтлän ям
тэрум ки, еллы пеэлы тэр-
мäл яма питл, сора мёлка
мүвд иилд».

«Торум Маа» тäхийн
рэпитеты не Раиса Решет-

▲ Увас мир хуятаат ёмäнхäтлдат

» Ай пурайн нэмлëм,
вантэ, анканкем, имаём,
äнкем, ныюм и хотн äк-
тäщäт. Па мүн ай ёх: ма,
аспухдам, етн нëмасыя
тыхъл веरлдүв па ёш хүват
щи тыхълдат омсälлдүв.
Васы пушхат юкана щив
лов нащам пүлдт пундыйт.
Мүн алдэн нух күртдьиов,
щи хэхäллдүв, васы пушах
кэншлдүв. Вэн хуялтдүв
луплдат, аршак вэйтлдаты
ки, лүнэн васэт юхтäлдат
па ар пушах äкäтлдаты,
ар пушах вэйтлдаты. Щи
юпийн мэнлдүв, соламäт
лелдүв, епläн нянят пила
шай яньшлдүв. Юнлдүв,
хэхäтлдялдүв, тэрмев ям,
хäтлдэн хäтл вэлдял. Щиты
ай пурайн Вурна хäтлэв
щи мэнлыдас.

Раиса Головина Пол-
нават кэрт эвэлт вэл, лүв
путäртдас:

» Вурна хäтл ма пäтэма,
щит хотäн ёх ёмäнхäтл,
нявлемат пäта лэшäтты
ёмäнхäтл. Ма тäm хäтлän
äнкем-ащем нэмäлмäлум,
хутыса юлн тäm ёмäнхäтл
порылдсүв. Äнкиём алдэн
саты нух кил, епläн, ня-
нят веरл, соламäт кавäрл.
Щиты тäm хäтл постäсүв.

Путэр хäншäс:
Надежда Вах

Сүмäтвошн Вурна хäтл, постäсы

Увас мёвева вурна юхтас, щирн тови пуряя йис. Хäнты па вухаль мир щи пурайн ёмäнхäтл постäлät. Ин лёңтаты, хутыса ай кёр тылäш 7-мит хäтлän Сүмäтвошн вэлты шуши хутят Вурна хäтл постäсät.

Ёмäнхäтл шуши мирев культура тäхи ёх лэштäсät. Щи тäхи кëща не Карелия Супрун ёмäнхäтлän вўща ясäн лупäс. Тыв вошн па ванäн вэлты ай кэртäт эвälт сот мултас хутят юхтäсät. Мосл лупты, олäñмит пүш щимäш вэн мирхот Сүмäтвошн вухаль ненäñЛюбовь Вынгилева па Виктория Юхlyмова 2000-мит одн лэштäсäñän, щи юпийн кашäн ол товийн вошäн мир Вурна ёмäнхäтл постäлät. Щит вेरлы, лäeln шуши мир йис веरт лавäлты па нух алумты.

Вэн вўща ясäн мойн

«Петуш, Петуш» ар арилäñän ёха Сүмäтвош район кëща лäñkär не Ирина Чечёткина па районän пирап ёх тäхи кëща не Любовь Кашлатова лупсäñän.

2024-мит ол хоттел ёх ола альщäсы, щирн Карелия Акрамовна иса мойн ёха ям ясäт лупäс, лäeln иса семьяйт яма, тälana, уяна-пищäна ат вэсäт, лäeln кашäн семьяин ай няврэмäт сëма ат питсäт. Марина Табун па «К истокам» тäхийн якты-ариты ёх «Анки сäm» ар ариман етнхот альсäт.

Мойн ёх хошум йинäñкан лапäтлыйт

«Ма мёвем» тäхи няврэмäт мойн ёх пäта хäнты якät яксäт, ненäт вухаль па хäнты щирн арисäт, нарасты утätn наrässäat.

Ёмäнхäтла юхтум мойн ёх уша веरсäт, хутыса йис пурайн хäнты па вухаль ёх щи хäтл постäсät. Увас мирев щирн, щи хутят, хуйтат мëт олäñçan товийн вурна шивалätlä, лыв тäм одн уяна вэлты питлät, ёшцäлала арвой па хüл питл. Хэн вурна мүн мёвева ай няврэмäт тэл. Щирн ёмäнхäтлän няврэмäт пäта арсыр ушхüль кäсупсэт веरсäйт. Вурна ими щäta лыв пилээда юнтäc, ияха турн эвälт тыхlät веरсäт. Щи тумпи мойн ёх эхäл шäpi навärcäst, кел талсät, юх шäp талсät. Няврэмäт лänt хура ёнта путалыет вущäcäst, щиты лänt ведсät. Юнтуpsätn юнтум иса няврэмäт еплän маvätn мäscäyt.

Вэндат именäн Зоя Сидорова па Любовь Кашлатова ёмäнхäтл пурайн порессäñän, иса юхтум мир щи хäтлän муй

лäñхätlä, иса ат тывл. Иса ёх сүмäт юха ай сухäт ийрсäт, лыв Ләñхев эвälт воехä, лäeln ол мäp тäläna, ѿма ат вэсät.

Ёмäнхäтл елпийн «Шуши мир лëтут» нëмпи кäсупсы веरäntsy. Сүмäтвошн вэлты яч не шуши мир лëтуттä каvärtäst – щит Марина Сучкова, Валентина Себурова, Ирина Новьюхова, Нина Неттина, Мария Яврова, Клавдия Койнова, Зоя Сидорова, Клавдия Собянина, Федосья Сэrotэтто, Марина Табун. Ёмäнхäтла юхтум мойн ёх щи еплän лëтуттä лësäst. Карелия Акрамовна лупäc:

»**Иса ненäт еплän лëтут каvärtäst, вэн пëмашипа лыведа луплум. Щи тумпи пëмашипа ясäн луплум «Солнечный мыс» община ёхапа Максима Отшамова, лыв мёвева хüл мäscäyt. Мүн мойн ёх пäта еплän хошум йинäк каvärtсүв.**

Мосл лупты, ёмäнхäтл яма мэнäc, мойн ёх амäтман юхи мэнäcä. Щиты Сүмäтвошн вэлты мир Вурна хäтл постäсät.

Путэр хäñшäc:
Надежда Рагимова

Няврэмäт юнtlä. К. Супрун миум хурат

▲ Вурна ими юхтас

▲ Восаң па мойн ёх яклат

Нях воша Вурна имев тови тэс

Вән көр тыләш 6-мит хәтлән Нях вошн «Эмдер» нәмпи рүтъщәты хәрн Вурна хәтл постасы. Тыв вошан мир па Ёмвош, Советской, Приобье вошат па Касум кәрт эвәлт мойн ёх юхтыйләсät.

Катра пурмасät да- вәлтү хотн рәпитты нә Людмила Торохова вүща вәрас:

» Хәнтәт па вухалят Вурна хәтл щенк җавәлләт. Вантэ, иистедн тэм мирнән пәта щи хәтлән ийлуп ол однитсы – хошум мүв эвәлт мәт сырьи вурна юхтас, тыхәл вәрл, «Кар» сый эвәлт уша ийл – товия йис. Муй щирн мүң вурна ими ешалт өтлүв, щиты ол мәр вәлтү питлүв. Щирн

тәмхәтл амтатьяты мосл!

Щи юпийн лўв шуши мир 15 хоттәл ёха, хута мәнум ол мәр нявләмәт сёма питсät, сертификат непекат па тынән, мойлупсэт мойләс.

Әхәт ариты-якты хәр однитсы, щит «Хәтл» нәмпи хәнты-вухальтеатр кәща хә Евгений Захаров па «Ёмвош ёх» нәмпи ариты тахи кәща нә Файна Иштимирова тәснән.

Мет сырьи округевн

▲ Пушхиет юнтдат

вәтаң ариты ими Зоя Лозякова лўв хәншум арл арисалә. Щи арлән лупл, ләлн елды хулыева яма, тәса, уяңа-пищәна ат вәсәт.

Восаң пух Тимофей Прокуряков тәса нарап-сьюхн юнтас, щи вәра лўв Л.А. Торохова эвәлт вәнләс.

Щи юпийн «Хәтл» театр хүяттапа «Ёмвош ёх» ариты ненәт арсыр ушхүль арт, якät алъсät. Лыв ақмум мир «Тухлән вой як» па «Күренъка» якнән якты вәнлтасät.

Нях вошан ненән Людмила Хомляк па Анна Ганерт «Петущ, Петущ, кумие» ар арисәнән па ушхүль етнот алъсәнән – мира шенк мостас.

Юхи хашум артан ияха аканян юнтман арисүв, ләлн мир елды яма, тәса, уяңа-пищәна ат вәл!

Хәтл мәр тата тынесты хәр рәпитас, кашан хута шуши мир хурамән пурмасät, анат, сәнат па па утат ләттү вәритас. Щи тумпи вән хутат нявләмәт пила вурна, тыхәл вәрсät.

Хур вүты щира вән вурна мәрк вәрсы – кашан хута щата хур вәртү әмшә вәс. Щи тумпи ёмандхатла юхтум мир хәнты па вухаль мирнән әплән ләттүтәт лесат. Мира Вурна ёмандхатл шенк мәстас.

▲ Тынесты хәртәт рәпитсät. Л. Гурьева вәрум хурат

Путар хәншаш: **Людмила Гурьева**

▲ Округ кәща нә Н. Комарова шуши кәсты ёх пила. П. Молданов вәрум хур

Лұхн кәсты юхатсат

Ёмвошн вән көр тылдәшн 6-мит па 7-мит хәтләнән XI-мит «Югорской лыжной марафон» нәмуп кәстүпсү вәс. Тәм вәр Югра кәща ёхлүв па Югра Федерация лухн кәсты вәр тәты хүяттәт ләштәтсат-версат. Тәм кәсупсы вәрты пәта «Открытие» банк тәхи ёх вухн нәтсат. Лыив кәсупсы вәртәт ләштәтты пәта 2,3 миллион шойт вух мойләсат.

«Югорский лыжный марафон» – щит вәра әмәшт кәсупсы, мүң Югра мүвевн тәм кәсупсы кашан ол мәр вәрәнта, мүвевн вәлтән ёхн тәм хәтләт вәра лавалман тайлайт.

Тәмәшт кәсупсы 2013-мит ол вүш эвәлт вәрты олңитса. Тәм вәр иса Россия луваттыйн па хән мүвәтә ици сащты питас.

Кашан ол тәм кәсупсыя щурсаң мир акумл. Щи күтн вәна ювум ёх па ай нәврәмәт, мәта утат тәп-тәп оләң сәхүм вәрсат. Мүва сащты вән спортыменәт тыв ици юхтыйләт, щи күтн олимпийской чемпионат, сурдлимпийцат, паралимпийцат. Мет ар хәннәхә – щит әл лухн яңхты ёх, увас мүвн өнумү арал пәләк мирев иса пүш лухн яңхты вәр тайләт.

Вудан, нәмән, ёх күтн, нәмл мүвәтә-йинкәта сащты не Светлана Слеп-

цова вәс, лўв тәм кәсупсы оләңн лупас:

» Ма нух питты ўн па вүрратлум, ма айкемн мир пәла вантман хәхәлтән питлум. Мәнәма вәра әмәшт тәмәшт лухн кәсты ёмәнхәтлән вәлтә. Ма хәннәхәйт нях-муләң веншатпелы вантлум, мәнәма кәл, муйкема лывела кәсты тәхийн әмәшт вәлтә. Щи пәта щи ма тәмәшт ёмәнхәтла юхатсум.

Тәм хәтлән мүң мүвевн мирев па мойна юхтум мир пәта сыр-сыр әмәшт вәртәт ләштәтсыйт. Тәм ол кәсупсыя 3700 хәннәхә акумсат. Щит Россия па па хон пәләк Беларусь, Бразилия, Индия, Иран, Китай, Польша, Эстония, ЮАР мүвәттәт эвәлт юхтум ёх вәсат.

» Тәм хәтләт мүң мүвевн хәлдум мултас щурас мир лухн лоъсат. Лыив

па хон пәләк 13 мүв эвәлт па Россия 40-кәм мүв сүңдәт эвәлт юхатсат. Мүң тәм хәтләт тәм лухн кәсты тәхийн и хотән ёх иты вәллүв, мүңтә тыв «Югорская лыжня» кәсупсыйн ақатсаюв. Ма кашан хәннәхә ям вүшә ясән па ям нумас китлум. Тәм хәтләпәеллүв вәлтүнүүви хәтләтн уяңа-пищәна, талаңа-йма нын вәдаты. Па олн па щи тәта вәйтәнтлүв, – путартас Югра кәща Наталья Комарова.

» «Югорский лыжный марафон» 11 пүш мүңтәт Ёмвошн ақатсәлә. Тыв олимпийской чемпионат па лухн яңхты арсыр хәннәхәйт юхатсат. Итәх ёхлүв 60 ол мәр лухн яңхман вәлләт, итәх ёхлүв па тәп оләң пүш лух нымәтсат. Мүңева яма кәл, муйкема мирев така лухн яңхты питсат. Тәта спортивной команды ёх, корпоративной щиратн

пилтәшум хүяттәт вәлләт. Тәм мирев кашан ол тыв юхтыйләт. Тәта кәсты лывела вәра әмәшт па мәт әмәшт лывела кәсты мир пәла вантты па кәсты мир күтн вәлтә. Тәм вән ёмәнхәтләт вәртәт сәмн па нумасн хәтләт. Алла, итәх нәврәмәт па айлат ёх тәм Югорской марафон юпийн нумасн юхатлайт, елды тәм вәртәт тәты, спортсмена ииты па ёх күтн нух питты, – щимәш ясән лупас Югра округ «ВТБ» па «Открытие» банкнән хуша кәщая вәлтән хәннәхә Виталий Мосунов.

Ёх арсыр күт лухн хәхәлсат, щит 5, 25 па 50 верста. Щәлта па увас ёх мирев пәта нәмәсяя нымәлн хәхәлтән хәр вәрәнта, щата лыв и вәрста хәхәлсат. Щәлта па щи хүятлүв нәмәсяя хәнты па вухалъ ёх йис дәмәтляты сухн, вейн, молупщийн кәссат.

Луха ләлюм мәт нәптән хәннәхә тәм пүш Ю. Щепеткин Сәрханл вош эвәлт вәс, лўв 85 ода йис. Мет ай пушхие – В. Мыльникова, Приобье нәмуп ай вош эвәлт, лўв тәп-тәп кәт ода йис. Вәлнә щира 50 верстайн кәсты тәхийн мәт пәсты хәя А. Алипкин вәс. Щи күт лўв и щос 59 минута мултас хәхәләс. Имет күтн К. Резцова нух питас, лўв 2 щос 3 минута мултас хәхәләс.

Кимәт хәтлән ици арат вәрста классической щирн хәхәлман С. Волженцев нух питас, 2 щос 11 минута мултас хәхәләс. Имет күтн мәт яма тәм щирн Л. Васильева хәхәләс, 50 верстайл, 2 щос 32 минута мултас мәр мәнәс.

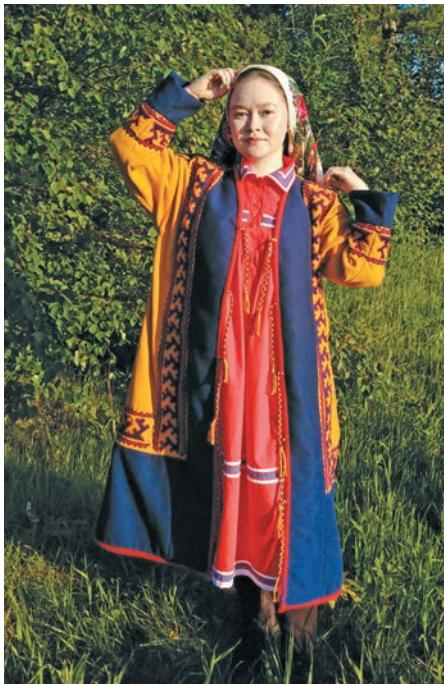
Тәм кәсупсыйн нух питум ёх ишәк нәпекәтн па вухн мойләсыйт.

Путар хәншас: **Петр Молданов**

Няврөмт хурат хәншты вәнләтәл,

Сүмәтвошн Искусствайтәшкола хот вәл, мәта тәхийн няврөмт сыр-сыр хурат хәншты вәрәта Светлана Прокопьевна Новьюхова иса 2020-мит ол, вүш эвәлт па ин тәмхәтл вәнты вәнләтуман рәпилә. Муй щирн лўв щи әшколайл хуша рәпитеттия питәс па мәта тәхи хуша вәнләтүләс, щи вәр оләнән тәм айкеләм хуша нәмасия еллы хәнштия вүтшәлүм.

С.П. Новьюхова лўв ёшлән ёнтум хәнты нә сухдалн

Мосл луптыя, хуты Светлана 1998-мит олн Тюмень вошн сәма питәс.

Лўв ўңкел-ашел китумтак Сүмәтвошн вәлты әшколайн пухат па эвет вәнләтуман рәпитетсәнән. Ай эвиел сырья хәтл мәр няврөмт лавәлтия хота тәтляснән. Эхәт па, вәншәка ювмалн, Сүмәтвош күтүп әшколайн еллы вәнләтүләттия питәс. Иши оләтн Искусствайтәшкола хота ай эвие ўңкелн-ашелн хәншләтәс.

Щи вүш эвәлт Света ямсыева хуратхәнштищирәтәсә вәнләттия вүянтәс. Эхәт, 2014-мит олн, художественной отделения тәхи Сүмәтвош Искусствайтәшкола хот хәнты эвие вүрты диплом нәпек пила етшуптәс. Щалта кәт ол мәр күтүп әшколайл хуша иса 11-мит классал сухнуптәттия вүшл вәнты еллы па вәнләтүләс.

Щи киньща 2016-мит олн Тюменской государственной университет тәхийн Психология па

педагогика институтн кафедра ис-
кусствайт хуша вәнләтүләттия питәс.

Вәнләтүләттия вәрлал мәнты пурайнтн Светлана арсыр вәйт-
антупсәтн па ванлуптүләттия вәс. Институтн вәнләтүләттия пухат-эвет
күтн «OkuCraft» нәмуп айдат ёх кәшая паватсы. Щи вәр тумпийн
«мода» вәрн куратор юкана вәс па кашән пүш арсыр вәрәттүңцирән па
ямсыева ләштәтәс. Щи рәпата вәрлал оләнән Светлана сырья
тәмити лупа:

**» Мүн арсыр хурамән ләмәтсухат иса ёнцсүв па студенческой хәт-
ләтт пурайн олән тәхет мүңева холумтсүв. Щалта ёхатмүвтәлмирәт
«Этномода» нәмуп кәсупсәт вәлты оләтн ишити кашән пүш мүн хущева
айдат ёх олән тәхета юхтийләт.**

Щиты вәнләтүләттия, күтн еша вәс дипломной рәпата нәпекәл хәншты
пурайтәс. Сыры Светлана научной
руководитель нәңәл пила ияха
путрәмәснән па и нумса питсәнән,
хуты ин лўв хәнты нә ләмәтсухат
ённти вәритл па щи утлал унтасн
щимәш вән нәпек ямсыева хәншәл.
Вантә, практикайл мәнты хәтләтн
лўв няврөмт пила вошән әшколайн
урокат ләштәтәс. Щитат вәртәлн
пухата-эвета ванләтәс, муйсәр хән-
шетарсыр мир ләмәттү сухаттәйләт.

**Щалта па муй хурасуп вәрт оләнән
арсыр хәнши щирәт сыр-сыр ай-
келәт хәннәхүятта тәләт. Щимәш
вәр пәта Светлана хәнты нә ёрнас па
нәй сәх ённтия питәс. Сырыя, вантә,
лўв нәмулты пурайнтн ѿн па ёнташ-
сә. Ин па лўвела мосты ләмәтсух
ённти вүянтәс. Оләнән вүрты щаш-
кан эвәлт нә ёрнаса лўв сәмәнә
катләсәс па щитл айлтыеве ёнташ.
Эхәт па ямкем хүв нәй сәхәл вәтща
щирн тәса па хурамән ләштәшләс.
Ёнташти пурайнтн яма ѿн вәйттия вәр
Светлана ўңкел эвәлт инъещассәлз.**

Щалта ўңкелн мулты вәрт яма

ян ки вәйтсыйт, лўв Сүмәтвош район шуши мирәт культура хот хуша јңхәс па Калерия Супрун эвәлт сыр-сыр тәса ёнташти щирәт ушәнца-саңдаа вәрәс. Еша вәс ёрнасәл па нәй сәхәл ённтия етшуптәслә па диплом нәпекл щи ләмәтсухал унтасн нух хәншәлә. 2020-мит олн, Светлана Новьюхова диплом холумтас па юхи юхтас.

Сүмәтвош юхатмалн, лўв нумас вәрәс, хуты Искусствайт әшкола хоти еллы няврөмт хурат хәнштия вәнләттия питл.

» Щив мәнмәмн, сырья нәмәссүм, хуты еша рәпитетлум па па тәхия щалта мәнлүм. Эхәт кашән ай муй вән вәр няврөмт пила рәпитетти щирн мәнәма шенк әмща йис па щи пәта па рәпата мәнәма еллы вәлты-холты щирәмн ѿн па мосл, – щиты Светлана Прокопьевна путәртәс.

Юхи хәшум пурайн няврөмт хурат хәншты вәнләттия нәңев путәртәс, хуты ай пухат па эвет пила лўв арсыр мультильмәт хуша вәлты вой хурасаттәс нух хәншәл. Щалта щитат яма олюпн нәрләт па лывел вәнләттия нәңев альят, муй хурасуп хурамән войт ләштәтти вәритләт.

Кашән айшак па вәншәк вәрт лўв вәнләттия няврөмләт хуша Светлана шенк сәмәнә тайләлә па мосты пурайн айдат ёхлала ар щирн нәтл. Мосан, щи пәта лўв хущела вәнләтүләттия пухат-эвет арсыр ванлуптүләт ләштәтти пурайн күш әшколайн, күш вошн хәншум хурлал ванләтләт. Итәх ай ёх лыв күтәлн олән тәхет ёша паватләт. Щимәш хурат хәншты вәнләттия нә Сүмәтвошн вәл.

Любовь Вынгилева
Сүмәтвош эвәлт китум айкел щирн
хәнты яснә тулмаштас:
Владимир Енов

Пугьюг кәрт эвәлт Будапешт вош вәнты...

Тәмхәтл ма Виталий Юрьевич Сигильетов оләңän хәншлум. Лўв Вах юхан хәнты хә, тәп јм арат ол па хон пәләк Венгрия мүвн рәт ясңәл ләрамтман рәпитетл.

▲ В. Сигильетов и яха рәпитетты ёхдал пила

Ай пурайл

Йис вәлупсы ләрамтты учёной ёх щирн, хәтл ётты пәләк хәнтәт хәнты Енисей ас эвәлт Вах юхана касаңсат, тата шушмащсат. Хәнты Сигильетов рәт селькупат па кетәт мирнән эвәлттйил. Йис путәр щирн, Сигильетов опрашнәм – щит хәт күрәң вой оләңän ясңәл эвәлт тывас.

Виталий ван хәтлуп тылдаш 10-мит хәтлән 1993-мит олн Нижневартовской район Пугьюг кәртән се-ма питас. Кәрт нәм касум хәнты ясңа тулмащтаты ки, щит «Әхәл нюл юх». Вантә, йистедн кәртән мир юх эвәлт әхәл, пата нюл нюхәрсәт.

Катрайн тата 30-кәм хүят вәс, ар пәләк хүят юх эвәлт арсыр пурмәсат вәрты тәхийн рәпитетсат. Тата пәшта, нуви түт мәты ай станция вәс. Йим арат ол юхлы Пугьюг кәрт лап тәхәрс.

Юрий Прохорович Си-

гильетов ашел ванкутлы ай Виталия пухиел хүл мүй вой велпәсәтәт пата пәнән тәтъяслә. Әңкел Лиана Халитовна (эви опрашнәмл Латыпова вәс) хот рәпата вәрәс. Ол мәр арсыр тәхетн вәсат, и пурайн Пех-пасол юхан хонәңän, па пурайн Кылсымнир тахи пүңдән.

Рәт ясңәл вәнләтум пурайл

Виталия ай пурайн Прохор Сигильетов щать-щащел эвәлт йис путәрт, моньштат, арат хәләнттат мосман тайс. Пугьюг кәртән ўшкола ўнтәм вәс, щирн Виталий Нижневартовск вошн ўшколайн вәнләтйиләс. Ипүш вән классат вәнләтйиләмән телевизор хуша вухаль мир учёной ими Д.В. Герасимова шиваляс, лўв эвет-пухат рәт ясңат вәнләттаты пата ЮГУ тахия вохсәлә. Тәп университета юхатмалн Виталий уша

вәрсәлә, хәнты па вухаль ясңәңän вәнләтйиләттә тәхенән ләп тәхәрсүйнән, щирн мүв әвәлтты вәра вәнләтйиләттә питас.

» Д.В. Герасимовая, Е.А. Нёмысова, В.Н. Соловар, Т.А. Молданова па па хуята вән пәмашила луплум, хуты лыв рәт ясңем вәнләттәт нәтсәт. Вах хәнты ими Вера Егоровна Паньшина (Кунина) иши мәнәм вах хәнты ясңа вәнләттәс, мүн хәнтылуй вис вәлупсы оләңän пуртартас па елды рәт ясңем ләрамтты партас, – В.Ю. Сигильетов лупл.

2015-мит олн јм арат тылдаш ЮГУ хуша мадьяр учёной хә Йожеф Атилла Балажи лекцияйт лўнгтәс. Ши пурайн Виталий мәт јма мадьяр ясңәл вәнләттәс, щирн учёной хә лупләс, ләлн лўв елды па хон пәләк Венгрия мүва Балашши института вәнләтйиләттәт ат юхтас.

Па хон пәләк Венгрия мүв, вүща вәла!

2016-мит ол вүш эвәлт Виталий јма экзаменатт мәс па Балашши институт хуша вәнләтйиләттәт олнитас. Балашши институт хуша рәпитеттә ёх мадьяр мир йис вәлупсы па ясңәл елды тәләт.

Ол мәр щитетшуптумал ѹпийн елды Будапештской экономической университеттән вәнләтйиләттәт питас. Ипүлян мүвтөл мир тухлән хопат ѹңхты тәхийн тулмащтаты хәя рәпитеттәс, щиты Виталий мадьяр ясңәл тәса вәнләттәс.

Јм арат ол юхлы лўв гуманитарной исследованийт институт хуша ай научной рәпатнека рәпитеттәт питас.

» Мадьяр мира хәнты ясңев оләңän шенк әмәшт вәтә, вантә, йистедн мүн и мира вәсүв. Мосән, ма елды иши щи вәр оләңän уша вәрты па ләрамтты питлум, – Виталий лупл.

Щикүш Виталий хүвн па хон пәләк Венгрия мүвн вәл па рәпитетт, тәп рәт мүвл әнт ѹрәмәлә – ванкутлы тыв юхтыйл, арсыр социальной сетят хуша ләхәслала пищмайт хәншәл.

Јм арат ол юхлы лўв «Хәнты ясңәл» газетая мадьяр мир учёной ёх оләңän путрат хәншты олнитас.

» «Хәнты ясңәл» газетайн рәпитеттәт хуята иши вән пәмашила луплум. Вантә, лыв вәлупсәм лавәрт пурайн мәнәмә яма нәтсәт, вәккәши щи оләңän нәмты питлум, – Виталий Сигильетов ястас.

Михаил Рудаков,
«Новости Приобья»
газетайн рәпитеттәт хә

Хәнты ясңа тулмащтас:
Людмила Гурьева

ҘАМ ВЕР КӘЩАЙТ ВЕРСАТ

«Шенк ям па мосты веर мүң округев кәщайт веरсат», - щиты нёхмас мәнәма Нуви сәңхум вош эвәлт Ёмвоша тынесты-ләтәсты хәра юхтум рүшими Дарья Видеман. Тәмәш хәрәт, вантә, кашәң ол суханты көмн Экспоцентр нәмуп тәхийн Ёмвошн мәнләт. Тыв округев луватн вәлты хәннәхүяттәт лыв щирелн ләштүтмән ләтуттәт-пурмасат пила юхтыйләт.

Тата хәлум хәтл мәр ямсыева вошәң хәннәхәйт пила тынестәт, ләтәсләт па щитэлн юхлы пелы лыв вәлты тәхилада айлтыева мәнләт.

Муй щирн сыр-сыр тынесты веरт вәлләт, щи оләнән тәм тәхия юхтум не Дарья Видеман иньшәссәм.

Дарья Игоревна, мәта тәхи эвәлт нәң юхәтсән па муй тата тынылән?

► Ма «Белоярское» нәмуп совхосн тынесты-ләтәсты тәхев кәщая юхи хәшум оләтн паватсыюм. Тәмхәтл совхосәв араттөлн 37-мит ода йис.

Сыры лүв «Газпром» тәхи эвәлт нух пүншман тайсы па щи пәта арсыр ләтуттәт кашәң ол мәр щи тәхийн рәпитеты хәннәхүяттәт ләштүтмән вәс.

Еша ёхәтшәк щи совхос тәхев «Газпром» эвәлт йира мәнәс па айн-айн вәтща щирәлн рәпитеты питас. Щи пурайн па Нуви сәңхум вошәң кәща ёхлүвн субсидия вухатн лыв мәсыйт. Тәп щимәш веरт унтасн тәмхәтл вүш вәнты мүң ямсыева вәлты па рәпитеты тата веरитлүв. Государства эвәлт ѣн ки нётсыюв, мүң ләлән хулыева рәпатаильы совхосәвн хәшсүв.

Нәң па хән тәм Нуви сәңхум вошәң совхос хуша рәпитеты питсән?

► «Белоярское» нәмуп совхос ям хүв вүшн, 1986-мит олн, нух пүншсы. Ма па тәп 2000-мит олн Нуви сәңхум воша рәпата кәнштия юхәтсум.

Вәнләтүйләмәм щирн экономист нәңа вәсум па хән совхоса питсум, щи пурайн сырья автомобильной транспорт щирн диспетчер нәңа вәлты партсыюм. Мүң рәпитеты тәхев щи оләтн шенк ар трактор, сыр-сыр ѫл рәпата ләштүтти машинайт па вән вошат күтәтн тывелт-түхелт яңхты автобусат па тайс. Ям хүв диспетчера вәсум па ёхат бухгалтерия тәхия рәпитеты питсум. Щалтта па мәт юхи хәшум оләтн «Белоярское» нәмуп совхосн тынесты-ләтәсты тәхев кәща нәңа паватсыюм. Ин мүң арсырвой нюхет эвәлт 20-кем сыр-сыр колбаса нәмуп ләтуттәт епләңа веरлүв.

Мәт оләнән, вантә, вўлы нюхи, хотәңвой нюхи, пәрәш нюхи, щалтта па щицкүрек нюхи. Тәмхәтл совхосәв хуша ѣнтә тәп карәң пушаш веरлүв, мүң худна бройлер нәмуп щицкүрекәт нюхия енмәллүв. Вўлы нюхи па тата Касум вош вўлы ташәң тәхи эвәлт иса кашәң ол мәр мүңев мосты араткәм ләтлүв. Хотәңвой, вантә, мүң ямкәм ар енмәллүв. Тәп ин мүң хущева 180-кем пәстү мис тайлүв. Щи пәта арсыр

▲ Д.И. Видеман. В. Енов веरум хурнән

▲ Тынесты хәрн вәлум ѫл хүләт

есум йинкәт веरлүв, мис вуй па сыр-сыр ләтуттәт ләштәллүв. Щалтта ай мисат ищи нюхия ин енмәллүв. Пәрәш нюхи кашәң пүш ищты арсыр тәхет эвәлт па мүңев мосты арат ләтлүв. Катра пурайн совхос хуша ищи пәрәштәт енмәллүв па ёхат щи веर иса нух вүдьтсүв. Вантә, лыв пурайн иса мулты вевтам мәшәтн юхәтләйт. Ма щирәмн, щи пәрәшвой енмәлләтәт рәпата - щит шенк лавартәң па щуҳласәң веर.

Дарья Игоревна, муйсәр кәртәта па вошата округев луватн яңхәтәт?

► Тәм сүсн Сүмәтвоша 430-мит ода ювум ёмән-хәтл постасы. Мүң щив па яңхсүв, тынесты-ләтәсты хәрәт түңшириңа

ләштәтсүв. Щи киньща муйкәм арат сыр-сыр ләтут щив ѫл, тәтъясүв, хулыева еллы тыныслүв.

Мүң кашәң пүш арсыр ай кәртәта па вән вошата округев луватн яңхты вүтшәллүв. Итәх хәтләтн мулты тәхия мәнты веर ѣн тывл. Кашәң пүш Октябрьской района яңхлүв. Щатта омәстәт кәртәтн мүң хәннәхүяттәтәт лаваллүв. Ёмвошн ищи кашәң олн суханты көмн ләштүттия тынесты-ләтәсты хәрәт амәтман яңхлүв па тата мүң хулыева сәмәңа рәпитетлүв.

Тәмәш ләтуттәң-пурмасаң ванлтупсәт мүң совхос ёхлүва шенк мосләт!

Путэр хәншәс: **Владимир Енов**

АЙ МОНЬЩ ХЭ

(Тäm моньщ олдäнмит шäп газетаев хäтмит номерн лüңтаты)

Па ям вälмен äлпутэн вëрäс, ким етäс, сухум похлал сырья еслäс, сухум похлал хулща мänl, лüв щäлта мänl. Хув тäхел хув мänläс, муй ван тäхел ван мänläс, имултыйн хäр мултытäхия етäс, вана юхтäс. Щорäс, мäттýрн. Щорäс кütуп пëдь вантыйл, щорäс кütупн пäхäр. Упи-тäхты аршин шäп вüс, щи эхтыя лëлумтäс, щорäс па пелäка щи тäты питса.

Щорäс кütуп пäхра юхтäс, Тäрум луват, мүвлуват хот. Юхи луңäс, лапäт лäл сэвüp нë пилäл омäсл. Лапäт лäл сэвüp нë пилäл лупл: «Тыв муй йисäн? И сëмсай и сëмкульн велдайн. Еша вäl щи юхтäл. Хулт хäнëма!». Нëхемийлäс-мухемийлäс, ваш йинтупа йис. Имелн ёнтäсман тäйла. Имултыйн и сëмсай и сëмкуль щи юхтäс. Юхи луңäс: «Па, тäm мулты хотн сëмäл пäлатл!». «Муй сëмäл пäлатл! Ма ин мäнты тäпäр алты сухлам лëмтыйлсум», – ястäс ими.

Тäпры пайн щи кäншты питäс. Пилäн тäпäр вäятл, яха пунлäлэ. Пиллы тäпäр вäятл, юхи лавемäллэ. Имултыйн имел, пëда лупл: «Щи ёнтäсман тäйтвы ваш йинтпен, ма юхи лавемäлëм». «Па хуты, хæев холутыйлäс йинтупäт юхи лавемäты!», – имие лупäс. Щитäлн вüты мänläс, ил, омäс. Пäсанан вëрса. Лапäт мäр вëрум нянь хульяева лëслэ.

Лëв мал-янь щи мал етшäс, картан лыпия ил

▲ Алина Насагаева хäншум хур

улäс, ёмäнвой хүрн. Ай моньщ хэ нëхемилäс, мухемилäс, луваттаң хэ луватталн доляс, äл кешел вüс, кütлупäл, эвäлт шäпи эвätмäслэ.

Щитäлн имисäñän ким етсäñän. Упи-тäхты аршин эхтыя лëлумсäñän, щи хунтаты питсäñän. Имултыйн щорäс па пелäка тäп юхтäсäñän, и сëмсай и сëмкуль лов шäншän тäта йил. И эпäт нярман тälъийнäн, кät эпäт нярман тälъийнäн. Имултыйн юлта юхтäсäñän. Ай моньщ хэ и сëмкульн велса. Ай шука сэвäртса, нюхи шükäл мäлäна шошумсайт. Моньщäл юхи керлäл вэн вëнäл вäнта.

Имултыйн вэн вëнäл вäлтäл-холтäл кütн Ай упäл пëда нëмäлмäл, ух пелkäл щикем хäтäшäл. Имулты хäтла яис, имел пëда лупл: «Ай упëм пëда нëмäсты питлум, ма

тäm хäтл яñхлум кütуп килëм хуша». Ким етäс, мäнты питäс. Хув тäхел хув мänläс, муй ван тäхел ван мänläс, кütуп килëл хуша юхтäс: «Ма ай упëм олдäн нëмäсты питлум, атум ух пелкem щикem хäтäшäл». Кütуп килëл лупл: «Ма ищты. Щивелт нëмäсты питлум, атум ух пелkem хäтäшäл. Мänlumн Ай килëмн хуша». Ким етсäñän, щи мäнты питсäñän.

Хув тäхел хув мänsäñän, ван тäхел ван мänsäñän, имултыйн ай килëл хуша юхтäсäñän, лупиялдäñän: «Мин Ай упëмн пëда нëмäсты питлумн, атум ух пелkäламн щикem сëñkäлät, häñ па хутыса?». «Ма ищты. Щивелт нëмäсты питлум, атум ух пелkem щи муртсэнkäл. Лüв мулты вëрл илампа юврая мänläс. Яñхлëв лüвел кäншты». Сонтумäсäт хäлум хэ, мäнты щи питсäт.

Хув муй ван мänsäт, имултыйн щорäс хонäна юхäтсäт, имултыйн ай мäлäн пüñäla щи вüly-säт. Кütуп хäйл лупийл: «Хäйñän, нын апräñšäk хäйñän, яñхатн, тäm ван лорн кäншатн». Хäйñän щи яñхсäñän, яñхсäñän, нëмäлт äн вäйтсäñän. Юхäтсäñän, лупläñän: «Ван лорän нëмäлт шив äнтäм». Кütуп хäйл лупийл: «Хäйñän, ма тäта омсытэм кütн тäm мäлäн пëда нëмäсты питлум, ям ух пелkem щикem хäтäшäл». Ай вëñäл хäйл пëда лупл: «Нäñ сäр хур тäйтвы хэ, тäm мäлäна ил луңта, щäта мулт äн пëдь вäl?». Ил луңäс, хув äнт яñхäс илн, нух етäс. «Тäта вäйтсëм, – лупл, – ай пüла сэвäрман нюхи шükäл». Йинк эвäлт нух вüслэ. Кütуп хäйл лупл: «Нын яñхатн кëны мäнты хäйñän, лылäñ йинк, лылäñ турн тüватн! Ма щи мäр нюхи пüллäl яхä рäхäллäдäм».

Хәйңән яңхсәңән, лыләң турн, лыләң йинк тәсән, лыләң турәнән нәрсәл, лыләң йинкән шошумсәл. Кәләң пулхән, вурәң пүлхән лякман нух омсас: «И сәмсай и сәмкуль вәлыйлум ләпәт полтүп полтәң онтуп эвәлт хуйн сәнкәтсәюм». «Венделәнән сәнкәтсайн, венделәнән вәрмәтсайн», – лыв ястасат.

Вендел ал лупләт: «Тәлта юхи мәнлүүв». «Антәм ёх, ўн мәнлүм. Җапәт ләл сәвүп нә пидем кәншәм эвәлтший щаталып питты лыләм ат мәнл, – ай вендел лупл, – тәлта вүшлүм щорас күтүп пәхәра, и сәмсай и сәмкуль юлн ўнтәм». Лүв яңхәл җапәт мәр. Имултыйн юхәтл, җапәт мәр вәрәннты нянь ивәнъял хулыева ләләлә. Щитәлн картан лыпия ил ул, ємән вой хүрн вуюмла. Ванттәнән йитдал ара питты питләт. Щи арн нәң лүв ал кешел вүя, карты анәл мүялн күтлупәл эвәлт шәпи сәвәрмә. Щитәлн вүты мәнәс, ил омсас. Пәсан вәрса, җапәт мәр вәрәннум нянь ивәнъял хул ләслә. «Тәм яңхмәм холмәм хәлүм сот, нивл сот хәннәхә юхи ләсүм».

Лүв упи-тәхты аршин әхтая ләләс, щорас күтүп пәхра вүншәс, вүты мәнәс, и сәмсай и сәмкуль хота юхи луңац. Имел лупл: «Муя йисән? И сәмсай и сәмкульн ишипа велдайн!» Вантләмн сәр: «Мәта хәен велдәмән». Имултыйн имел лупл: «И сәмсай и сәмкуль щи юхәтл. Худт хәнәмәл! Нёхәмийләс-мухәмийләс, єнтасты луя йис. Имелн єнтасман тайла. И сәмсай и сәмкуль юхәтл: «Хотән сәмәтл пәллатл!». «Щирн сәмәтл пәллатл, тәпәр алты сухлам ләмтыйлсүм», – ими лупац. Тәпри пай кәншты щи питәс. Пиләң тәпәр вәятл, яха пунләлә, пиләң тәпәр вәятл, юхи

▲ Виктория Браснуева хәншум хур, округ мир творчества хот вәрум кәсүпсүйн

давәмәлләэ. Имел пәла лупл: «Щи ёнтәс луен мәнәма ки мәлән, ма юхи ләләм». «Па хуты, хәев холумтыйс, ёнтәс луј юхи давәмәтъ», – ими ястас. Щитәлн вүты мәнәс, ил омсас. Пәсан вәрса, җапәт мәр вәрәннум нянь ивәнъял хул ләслә. «Тәм яңхмәм холмәм хәлүм сот, нивл сот хәннәхә юхи ләсүм».

Щитәлн картан лыпия ил уләс. Имултыйн щи вуюмса. Картан лыпийн ємән вой хүрн. Йитдал ара питты питсәт. Щи артән Ай моньщ хә нёхәмилләс-мухәмийс, луваттән хә луватталн әләюмтәс, и сәмсай и сәмкуль ал кеши аләмәс. И сәмсай и сәмкуль күтлупәл эвәлт шәпи сәвәрмәслә, карты анәл мүялн.

Имелн ким ётмәсән, и сәмсай и сәмкуль тухләң лов шәнша ләлсәнән па хунтаты питсәнән. Хүв тәхел хүв мәнсәнән муй ван тәхел ван мәнсәнән, имултыйн ай вендел хота юхәтл. Вүщаен хәен

вәрсәнән, хүв мойләсätт муй ван мойләсätт, Ай моньщ хә лупийл: «Ма па ма йинкән хә, ма па ма мүвәң хә, йинкәм нумәсн питсаюм, мүвәм нумәсн питсаюм, мәнты мосл».

Тухләң лов шәнша ләләс, хүв тәхел хүв мәнәс, вантәхел ван мәнәс. Күтүп вендел хуща юхәтл. Вүщаен ал утэн вәрсәт, мойләтәл хүват мойләсätт, Ай моньщ хә лупийл: «Ма па йинкән хә, ма па ма мүвәң хә, йинкәм нумәсн питсаюм, мүвәм нумәсн питсаюм».

Тухләң лов шәнша ләләс па мәнты питсәнән. Хүв тәхел хүв мәнсәнән, ван тәхел ван мәнсәнән, вән вендел хущи юхәтл. Вүщаает ал утэн вәрсәт, мойләтәл хүват мойләсätт, Ай моньщ хә лупийл: «Ма па ма йинкән хә, ма па ма мүвәң хә, йинкәм нумәсн питсаюм, мүвәм нумәсн питсаюм».

Тухләң ловәл шәнша ләлсәнән, хүв тәхел хүв мәнсәнән, ван тәхел ван

мәнсәнән. Имултыйн лүв велүм вүшәла щи юхәтл. Наңк эвәлт наңк ваньл хүпитет, ух пәты эвәлт ювәтсәлә, ким пәлка вет ләл хоттывас, лыпи пәлка нял дәл хот тывас. Ин хотәлн вәлты-холты питәс. Кәртән мирн, вошән мирәлн хона омсәлса. Щи ўньял холәлн интәм вәнта тәңха щи вәл. Моньщ олңаңл щи сухнас, щи машадәс.

Моньщ хәншы Сүмәтвошн 1935-мит олн лыпәт хойты тыләшн 21-мит хәтлән Амня кәртән хә Никита Павлович Каксин эвәлт Штайниц В.К. «Труды в области осяко-вогульского языка, Т 3. Остяцкая народная поэзия и повести на двух диалектах, с комментариями». – Будапешт: Академия Киадо, 1989 г. С. 389–407.

Мосты щирн моньщ ләщтәс:

Наталья Краснопеева

▲ M.V. Kabakova (Молданова)

▲ «Ma пәнтәм» ванлтупсы. Н. Вах вәрум хурән

Ма пәнтәм

Тәм тәл тәнлуп тыләшн, хән Касум кәртән вўлы ләвәлтү ёх кәсупсы вәс, кәртән музей хәрн «Ма пәнтәм» нәмпи ванлтупсы пүншы. Тәм әмәш ванлтупсыйн юхтум хуяттә шиваңасат, хутыса касум мүвн вўлы тайты вәр тывас.

Ванлтупсы «Касум ёх» тәхийн рәпитеттә хуяттә ләшшәтсәт. Олңаң лыв хүв нәмәссәт, муй щирн тәм ванлтупсы ләшшәттә, ләрн юхтум мойң мира щит сәма ат рәхәс па әмәш вантты ат вәс. Ләрн тәм йис айлат ёх ўнтә тәп ал ат вантсәт, ләрн лыв ат нәмәссәт. Ванлтупсы ләшшәттә режиссер хә Игорь Устинович нәтәс, лув философия щирн щи вәра вүянятс.

Катра йисн вәлтү хуяттә пәта мултү па вәра күншемәтү щир ўнтәм вәс, муй опрашдал вәрсәт, щи вәр лыв елды тәсәт. Щимәш вәлупсы лывела шенк мостас, лыв рәт

мүвөл хуши амтәңа вәсәт, сәма рахты вәр вәрсәт. Тәм йисн кашаң айлат хуят лув юкан вәрл пириюм вәрл, лувела унтас па амәт тәл муй ўнтә? Тәм ванлтупсы ләшшәтум хуяттә ләнхасат, ләрн айлат хуяттә щи оләнән ат нәмәссәт па уша ат вәрсәт.

«Касум ёх» тәхийн рәпитеттә нә Марина Кабакова тәм ванлтупсы оләнән путартас:

» Тәм ванлупсы мүн «Ма пәнтәм» щирн нәмәтсәв. Тата мүн вўлы тайты ёх вәлупсы ванлтәлүв. Хутысаты вўлы тайты вәр тывас, муйсәр пурмәсәт

лыв тайсат, муй щирн щи пурмәсәт тывас. Вўлы ләвәлтү ёх нәмүлт мултас ут ўн тайсат, лув вәлупсәлн тәп мосты пурмәсәт па ләмәтсүхәт вәсәт. Мүн ләнхалүв тата ванлтәтти, хуты шуши хәннәхуяттә Ѣл вәлупсыйн вәсәт. Лув хотәңа йисат, няврәмәләт єнмәлсәт, войхүл велпәсләсәт, вўлыләл тайсат, рәпитеттә, хән пурәел юхтыләс, хув пәнта шәшсәт. Щимәш вәлупсы лывела әмәш вәс, па вәлупсыя лув ўн кәншсәт.

Игорь Устинович хәншум хурәт эвәлт «Люкан» нәмпи тәхи хуяттә нәмасыя лазерной станок унтасн сохләт әхтыйн хурәт

эвәтсәт. Щи эвтум сохлән хурәт вўлы сухат әхтыя эхәтсыйт па мосты щирн түтн хәтлүптәсыйт.

Щи хурәтн вўлән ёх вәлупсы хәншман вәл. ищиты хурәт пүнәлән вўлы ләвәлтү пурмәсәт, вўлы сух эвәлт ёнтум па вәрум ўңқат па ләмәтсүхәт эхәтсыйт па пунсыйт.

Тыв юхтылум мира тәм ванлтупсы шиваңасы шенк әмәш вәс. Кәртән па мойң хуяттә, айлат ёх тәм ләшшәтум хурамән ванлтупсыйн вўлән ёх йис вәрәт, вәлупсы оләнән уша вәрсәт. Па алпа хув йисн вәлум рәт ѡхдал вәлупсы па тәм йис вәрдәл оләнән нәмәссәт па арталәсәт, щит лывела унтас па уй тәл муй ўнтә.

Путэр хәншас: **Надежда Вах**

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№7 (3643), 11.04.2024

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры

Издатель
Департамент внутренней
политики
ХМАО-Югры

Редакция

ВРИО
главного редактора –
Рагимова Н.В.

Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь –
Вах Н.И.

Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru

Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул. Маяковского, 14.

Индексы 04393, 54393

Тираж 2166 экз.

Заказ 1486

Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в
сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций по

Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.

12+

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций
не обязательно отражает
точку зрения редакции.